

Asia: VN/1972/2020

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Yleiset selontekoa koskevat kommentit**

-

#### **Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua**

-

#### **Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus**

Selonteossa todetaan, että laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus luovat osaamista ja hyvinvointia yhdenvertaisesti jokaiselle lapselle ja nuorelle. Laadukkaan kasvatuksen ja koulutuksen järjestämisen ongelmia ovat mm. väestömuutos ja ikäluokkien pieneneminen, koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden heikkeneminen, kelpoisten opettajien ja erityisopettajien saatavuus erityisesti varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatuksen alhainen osallistumisaste, perusopetuksen oppimistulosten lasku sekä oppimiseen liittyvien asenteiden heikkeneminen.

Perusopetuksen oppimistulosten lasku ja oppimiseen liittyvien asenteiden heikkeneminen on merkittävä haaste koulutuspoliittisen selonteon koulutuksellisten tavoitteiden toteutumisen kannalta. Siksi selonteossa tulisi asettaa vahvasti tavoitteeksi, että kaikille perusasteelta toiselle asteelle hakeutuvilla tulisi varmistaa riittävät perustaidot ja valmiudet. Esimerkiksi tällä hetkellä noin 15 %:lla 2. asteelle hakeutuvista ei ole riittävä perusosaamista toisella asteella opiskeluun (vrt. PISA –tutkimuksen tulokset vuodelta 2018). Riittävä perusosaaminen on täten kriittinen edellytys toisen asteen tavoitteiden ja korkeakoulutuksen tavoitteiden toteutumiselle. Siksi ehdotamme, että selonteossa esitetään vahvemmin eri toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että toisen asteen koulutukseen hakeutuvien oppilaiden riittävät valmiudet ja perustaidot. Riittävien perustaitojen varmistaminen perusopetuksessa on edellytys myös oppivelvollisuuden laajentumisen toteutumiselle.

#### **Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste**

Selonteossa esitetyt toisen asteen koulutukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet ovat pääosin kannatettavia. Toisen asteen koulutuksessa on tärkeää edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, vastata työelämän muutoksiin sekä parantaa koulutuksen vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.

Selonteossa on esitetty useita kannatettavia toimenpiteitä kuten mm. teknologian laajempi hyödyntäminen oppimisessa, opetuksen ja ohjauksen riittävyyden turvaaminen, ammatillisen koulutuksen aseman ja mielikuvan vahvistaminen, ammatillisen koulutuksesta korkea-asteelle hakeutumisen vahvistaminen, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen raja-aitojen madaltaminen, maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden laajempi tuki, kumppanuuksien kehittäminen työelämä kanssa, joustavan eri koulutusasteet ja -alat ylittävän tarjonnan kehittäminen sekä korkeakouluysteistyön tukeminen rahoituksen keinoin.

Selonteossa mainittujen toista astetta koskevien tavoitteiden toteutuminen edellyttää ammatillisen koulutuksen rahoitustason turvaamista. Ammatilliseen koulutukseen on kohdistunut merkittäviä rahoitusleikkauksia vuosina 2016-2018. Ammatillisen koulutuksen rahoitustaso tulisi palauttaa leikkauksia edeltävälle tasolle pysyvästi ja turvata rahoitustason säilyminen esimerkiksi indeksikorotuksin.

Selonteossa on mainittu voimakkaasti tavoite uudistaa toisen asteen toimijarakennetta järjestäjälähtöisesti tukemalla sekä toimialakohtaisiin ja valtakunnallisiin osaamistarpeisiin vastaamista että järjestäjien ja alueiden omia tavoitteita. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhdistäminen samalle koulutuksen järjestäjälle on kannatettavaa väestökatoalueilla alueiden omat tavoitteet ja lähtökohdat huomioiden. Erytisen tärkeää on lisätä toisen asteen koulutuksen resurssien kuten tilojen, palvelujen ja henkilöstön yhteiskäyttöä sekä yhteistyötä koulutuksen järjestämisessä tarkoituksenmukaisella tavalla. Toisen asteen koulutuksen hallinnollinen yhdistäminen samaan organisaatioon edellyttää seutukohtaista konsensusta kuntien kesken.

Selonteossa ei ole huomioitu riittävästi ammatillisen aikuiskoulutuksen merkitystä. Ammatillisella koulutuksella on merkittävänä tehtävänä aikuisväestön ammattiosaamisen kehittäminen. Selonteossa todetaan, että toisen asteen koulutus vastaa perusasteen päättävän ikäluokan sivistyksellisten tavoitteiden toteutumisesta ja osaltaan aikuisväestön osaamisen kehittämisestä. On tärkeää huomioida, että ammatillisen koulutuksen opiskelijoista yli 60 prosenttia ovat aikuisia. Aikuisopiskelijoiden suhteellinen osuus kasvaa, kun nuorten opiskelijoiden määrä vähenee 2030-2040 –lukuilla.

Selonteossa tulisi korostaa ammatillisen koulutuksen roolia aikuiskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen järjestämisessä. Teknologian nopea kehitys ja työelämän muutokset edellyttävät aikuisväestön ammattiosaamisen jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä. Esimerkiksi oppisopimuskoulutuksella on merkittävä rooli työikäisen väestön osaamisen kehittämisen kehittämisessä. Lisäksi ammatti- ja erikoisammattitutkintojen roolia tulisi edelleen vahvistaa työelämässä tarvittavan erityisosaamisen hankkimisessa. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoja suoritetaan myös korkeakoulututkintojen jälkeen syvemmän käytännön ammattiosaamisen hankkimiseksi eri alojen työtehtäviin.

-

### **Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto**

Ammatillisen koulutuksen TKI-tehtävää ja –roolia ei ole huomioitu selonteossa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät tekevät aktiivista aluekehitystyötä ts. käytäntölähtöistä kehitys- ja innovaatiotoimintaa toiminta-alueillaan. Kehitys- ja innovaatiotoiminnan avulla koulutuksen järjestäjät kehittävät alueiden työelämää ja kilpailukykyä sisäisesti ja ulkoisesti rahoitettujen hankkeiden avulla yhdessä työnantajien, kehitysyhtiöiden ja kuntien sekä korkeakoulujen kanssa. Tämän johdosta ammatillisen koulutuksen järjestäjien kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta ja tukimuotoja tulisi kehittää sekä lisätä kuten ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan osalta on tehty.

### **Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö**

-

### **Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen**

Selonteossa ei ole huomioitu riittävästi ammatillisen aikuiskoulutuksen merkitystä. Ammatillisella koulutuksella on merkittävänä tehtävänä aikuisväestön ammattiosaamisen kehittäminen. Selonteossa todetaan, että toisen asteen koulutus vastaa perusasteen päättävän ikäluokan sivistyksellisten tavoitteiden toteutumisesta ja osaltaan aikuisväestön osaamisen kehittämisestä. On tärkeää huomioida, että ammatillisen koulutuksen opiskelijoista yli 60 prosenttia ovat aikuisia. Aikuisopiskelijoiden suhteellinen osuus kasvaa, kun nuorten opiskelijoiden määrä vähenee 2030-2040 –lukuilla.

Selonteossa tulisi korostaa ammatillisen koulutuksen roolia aikuiskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen järjestämisessä. Teknologian nopea kehitys ja työelämän muutokset edellyttävät aikuisväestön ammattiosaamisen jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä. Esimerkiksi oppisopimuskoulutuksella on merkittävä rooli työkäisen väestön osaamisen kehittämisen kehittämisessä. Lisäksi ammatti- ja erikoisammattitutkintojen roolia tulisi edelleen vahvistaa työelämässä tarvittavan erityisosaamisen hankkimisessa. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoja suoritetaan myös korkeakoulututkintojen jälkeen syvemmän käytännön ammattiosaamisen hankkimiseksi eri alojen työtehtäviin.

### **Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö**

-

### **Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus**

-

### **Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki**

-

### **Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet**

-

### **Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut**

Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli maahanmuuttajien kotouttamisessa ja osaamisen kehittämisessä. Työvoiman saatavuuden turvaaminen edellyttää yhtenäistä palvelu ja katkeamatonta palveluprosessia maahanmuuttajien kotouttamiseksi sekä työelämään ja yhteiskuntaan integroimiseksi. Työllisyysasteen nostamiseksi ja koulutuksen vaikuttavuuden parantamiseksi tarvitaan laajempia toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten kotoutumiskoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen jatkumon vahvistamiseksi. Kotoutumiskoulutus tulisi keskittää ammatillisen koulutuksen järjestäjille siten, että se on osa alueellisten koulutuksen järjestäjien koulutuksen järjestämislupaa erillisenä tehtävänä, joka rahoitetaan valtionosuusrahoituksen perusrahoituksena

**Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat**

-

Tikkanen Sami  
Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä